

http://synpress.bglink.net, e-mail: synpress@bglink.net

- **Манастирската култура на Балканите** – конференция в Самоков стр. 3
- **Избрах Живота пред смъртта** – френски журналист приема Православието стр. 4

- **Православен скит във Франция**
- **Търсих и намерих** – един православен християнин от Лима стр. 5

- **Хипотеза за личността на св. Иван Рилски** – архим. Борис стр. 6
- **За живота по волята Божия** – св. Йоан, митрополит Тоболски стр. 7

Христос Пантократор
Икона от XVI в. от светогорския Иверски манастир

Христос и прогресът

Двадесети век постави човешкото съзнание пред парадокси, с които преди не се беше сблъсквало. Един от най-поразителните и трагични сред тях днес се осъзнава под името **кризис**. Какви са неговата същност и причините за възникването му?

Човечеството изначално живее с мечтата за създаване на **рай на земята**

и в своята история то полага всевъзможни усилия за нейното осъществяване и това е очевиден факт. Но на прага на третото хилядолетие откриваме, че всички тези усилия, а с тях и цялото море от кръв и страдания, несправедливост и лъжи, пролети в името на тази мечта, се оказват не само излишни, нещо повече – „благодарение“ на тях човечеството е достигнало до напълно противоположни резултати.

От една страна, научно-техническото равнище на нашата цивилизация днес прави по принцип възможно усилията дори на един определен тесен кръг хо-

ра само за часове да предизвика такава глобална катастрофа, в която могат безвъзвратно да загинат всички висши форми на живот. От друга – изумителният научно-технически прогрес и достигането на висок стандарт на живот в развитите страни, съпътствано от рязко намаляване на християнската религиозност в тях, според статистиката довежда все повече хора не към разочарование от живота, изгубване на смисъла в него, нравствени извращения, тежки нервно-психически разстройства и самоубийства. Антикултура, аморализъм, псевдорелигии се появяват и разпространяват с такава катастрофална скорост, че реално заплашват да извършат небивала в историята световна революция, унищожавайки на планетата всички традиционни духовни ценности.

В същото време **жаждата за комфорт** обещаван от научно-техническия прогрес, дотолкова е завладяла цялото човечество, че то е забравило не са-

мо за духовните, нравствени и религиозни ценности, но и за своя собствен живот, да не говорим за живота на наследниците му.

Наслаждение, изгода, власт – вечните страсти и неизменни спътници на комфорта, буквално са облядали и окончателно подчинили съвременния човек, заставяйки го да погуби дори това, без което животът е невъзможен – самата природа, част от която е и той.

Като резултат идва кризата

най-напред екологична, която все по силно поразява съвременния свят.

На прага на третото хилядолетие човечеството се оказва пред реални, които заплашват не само благополучието на човека, но и самия живот на земята и все по-категорично поставят под съмнение избора на път на развитие.

Деяствително, това е парадоксално явление! Неволно си спомняме библейските думи: „Докато чаках добро, дойде зло, докато очиха за светлина, дойде тъма“ (Иов 30:26).

Накъде е пошла човеч-

ка съвременната цивилизация, „освобождаваща“ се от Христос? Къде е източникът на надвисналата глобална Катастрофа?

Причините се коренят във водещата идея у човека. Да отговорим на простия въпрос: към какво по принцип е насочено вниманието във възпитанието и образованието на човека? Несъмнено акцентът пада върху получаването на знания, професия, усвояване на културно поведеннието, върху получаването на максимум материални и културни блага, за да се устроим по най-добрия начин тук на земята. „Тук“ – това е кодът, който определя съдържанието на целия живот на човека и неговата дейност. Но защо тази целеструеност към това „тук“ довежда не до естествено предположения всеобщ разцвет, а към окончателна всеобща трагедия? Отговорът намираме в един от най-фундаменталните закони на човешката дейност. Но преди да говорим за него, нека разгледаме следния факт.

На стр. 3

Личният път към Православието

София пак е залята с плакати за нови сектантски акции за лов на души. Самозвани „пророци“ обещава чудотворни изцеления на „слепи, глухи, кудри, ракови болни“ и с назидателен тон вкарват насъбралото се множество в „правия път“. Намериха се и българия, които ексалтирано им пригласяха: „Православната религия е мъртва религия“. Господи, дано не знаят какво правят! На такива подхождат думите: „Вода гази – жаден ходи“. До тях хилядолетен извор с жива вода, а те го тълчат и калят с нозете си, вместо да се наведат и пият.

Каквото да ги е завело там: заблуда, отчаяние или просто любовитство, жалко за тях. По-страшното е, че тази картина от „Южня парк“ до голяма степен е показателна за общото настроение в иначе

православна България. Очакваме някой друг леко, магически да разреши проблемите ни, вперили сме очи в Запада, вярваме на всеки политически или духовен проповедник, който благоволи да ни навести, натам сме вложили всичките си надежди, западните ценности определят мисленото ни и насочват усилията ни. А и от Православната църква все чакаме... Тя да направи нещо за нас, без усилия от наша страна, без жертви, магически да разреши проблемите ни. Разгневени питаме: „Какво прави Православната църква за нас?“ Хулим я, обвиняваме я, плюем преди да сме вкусили.

В същото време там, на Запад, все повече хора си дават сметка, че Православието всъщност прави най-важното: спасява човешката душа. Четат, изучават,

практикуват, „вкусват“ и разбират, че „Господ е благ“.

Те имат всичко, за което така бленуваме, за което „душата си даваме“: добре платена работа, добре напълнен хладилник, добро здравеопазване, добре уреден живот... Имат и богата витрина, отрупана с всевъзможни атрактивни и леснодостъпни религии, обещаващи чудеса. Но по неведоми пътища откриват Православието и когато го открият, оставят всичко: имуществото си, фирмата, обсебена живота им, суетните си занимания, повърхностните си общения... Веднъж открили „тесния път“, не искат нищо да претърпят спасението им, а пълноценно да изживят всеки миг от живота си. По един или друг начин Бог привежда тези хора към Православието и веднъж докоснали се до него,

разбират, че тук е „пътят и истината, и животът“, че тук е Христос.

Манастирът в Бозе, обл. Пиемонт, Италия, се е превърнал в своеобразен център, където тези хора могат да общуват помежду си, да научат повече за Православието, да си закупят православна литература. Вече десет години монасите от братството в манастира са обвърнали поглед към традициите на Истока и се опитват да устроят своя живот по образци на източните манастирщини, изучават светите отци, превеждат и издават православна литература, рисуват икони по руски образци. Ежегодните конференции, посветени на православната духовност, освен че имат безспорен принос за развитието на съвременната богословска мисъл, са и истинско тържество на Православието.

Десетки гости от Италия, Франция, Англия и други страни, не само помогли на православни емигранти, но и потомствени католици и протестанти – всички те имат свой личен път към Православието. Дали са стигнали до него по пътя на разума, чрез страдания или по духовно-мистични пътища, общо при всички с които разговарях е, че са приели Православието не просто формално. Неговият дух прониква целия им живот.

Когато разговарям с хора като отец Герасим, г-н Алберто Балдучи, Жан-Луи Дандиоран и научавам за техния път към Православието, ми става радостно, че сме имали щастието да се родим в православна страна, и болно, че така безотговорно нилеем този безценен дар. Болно ми е заради готовността, с която заменя-

ме безценните му съкровища за стъклени мѝниста на задокеските проповедници. Питам се: готови ли сме ние да отговорим на този повисен интерес на Запада към Православието? Можем ли да дадем ясен отговор за вървата си? Познаваме ли я добре? И най-вече – живеем ли я?

Израсли сме в православна страна и традиционно се считаме за православни, но вървата не е просто родова черта. За да сме православни, всеки сам трябва да извърши своя личен път към Православието, да го изучава и да полага усилия да го живее. Само тогава можем да го оценим. И да го преподаваме.

Александра КАРАМИХАЛЕВА

За личния път към Православието на трина католици четете на стр. 4 и 5.

ХРОНИКА

България

Вести от Русенска епархия

На 5 септември Негово Високопреосвещенство Русенският митрополит Неофит отслужи св. Литургия в храм „Св. Петка“ в с. Горско Абданово по случай 125 години от епичните босни, водени тук по време на Руско-турската освободителна война от 1877/1878 г. След литургията Високопреосвещенят митрополит извърши панихида за загиналите воини и благодарствен молебен, след което присъства на тържествата, проведени на мястото на битката.

На 8 септември, Рождество на Пресвета Богородица, Високопреосвещенят Русенски митрополит Неофит отслужи св. Литургия в храм „Св. Кирил и Методий“ в гр. Исперих в съслужение с ик. Георги Петров, ик. Евгени Дечев, прот. Георги Иванов, прот. Никола Димитров, свещ. Михаил Михайлов и дякон Милан Цветков. В словото си митрополит Неофит прослави Богородичното рождение и призова ходатайството на Майката Божия пред Господния престол.

След литургията Негово Високопреосвещенство извърши водосвет и положи основен камък за храм в с. Конево в присъствието на кмета на гр. Исперих, председателя на Общинския съвет, кметския заместник и жителите на селото. Храмът ще бъде посветен на Рождество Богородично.

По случай празника на гр. Сицистра – 14 септември, Кръстовден, Високопреосвещенят Русенски митрополит Неофит, управляващ делата на възстановената Доростолска епархия, отслужи света Литургия в катедралния храм на града „Св. апостоли Петър и Павел“ в съслужение с храмовото духовенство. В края на празничната утрена светият Кръст бе изнесен за поклонение от християните.

В своята проповед Високопреосвещенят митрополит разказа за намирането на Христовия кръст на Голгота през 326 г. от св. царица Елена и пожела благодатното му действие върху всички християни.

По традиция след литургията беше направено литийно шествие около храма и извършен водосвет.

На 15 септември Негово Високопреосвещенство Русенският митрополит Неофит отслужи св. Литургия в катедралния храм „Св. Троица“, гр. Русе. По време на литургията в дяконски чин беше ръкоположен Йордан

Бойчев, който е завършил Софийската духовна семинария и Православния богословски факултет при ВТУ „Св. Кирил и Методий“. Митрополит Неофит пожела на новия дякон пламенно и старателно служение, вдъхновявано от подвига на светите апостоли.

На 17 септември, в деня на св. мъченица София и дъщерите ѝ Вара, Надежда и Любова, Високопреосвещенят митрополит Неофит отслужи св. Литургия в катедралния храм „Св. Троица“ – Русе и ръкоположи в дяконски чин Пенчо Калингов.

На 19 септември Русенският митрополит Неофит, заместник на възстановената Доростолска митрополитски престол, положи основен камък за нов храм в с. Межден, Дуловска духовна околия. Храмът ще носи името на св. вмчк. Димитрий Солунски.

На 22 септември в с. Бръшлен дякон Пенчо Калингов беше ръкоположен в свещенически чин за енорийски свещеник в селото.

На 24 септември след проведена среща в Русенската община между Високопреосвещенния Русенски митрополит Неофит и кмета на града г-жа Елеонора Николова беше решено да се създаде инициативен комитет, който да организира събирането на средства, оформянето на документи и строежа на църквата „Всех святих“, съборена през 1975 г. На дадената след това пресконференция беше съобщено, че при среща на членове на Общинския съвет с техни колеги от Перистери (Гърция) е била обсъдена възможността за подпомагане възстановяването на храма, който е един от символите на град Русе.

До този момент от три години насам в касата на митрополията са събрани от дарения едва 3008 лв. Средства се набират и в общината. Кметът на града съобщил, че няма проблем с терена, на който ще бъде изграден храмът и предстои утвърждаването му от Общинския съвет.

Митрополит Неофит изрази надежда, че на 29 октомври 2005 г. (30 години след събирането на църквата) в Русе ще бъде осветен възстановеният храм, което ще издигне честа на града, вярата, духовността и единението на жителите му.

Ангел МЛАДЕНОВ

ХРОНИКА

От света

Позицията на Цариградската патриаршия за действията на Ватикана в Русия

В писмо на Цариградския патриарх Вартоломей от 27 август се изразява позиция във връзка с решението на Ватикана да преобразува католическата административна структура в Русия в епархия, оглавена от митрополит.

В писмото се казва, че неуместна и свосволна инициатива на Римокатолическата църква, подета без предварителното съгласие на Светишната патриарх на Руската православна църква в пределите на нейната каноническа юрисдикция, подрива взаимното доверие в официалния богословски диалог и разгаря предидното недоверие към двустранните църковни отношения.

Цариградската патриаршия се ангажира да уведоми за своята позиция по този проблем ръководството на Римокатолическата

църква и да подчертае нежелателните и печални последици на подобни действия за богословския диалог и двустранните отношения между двете църкви. По-нататък в писмото се казва, че в настоящия критичен и преходен момент в междуцърковните и междурелигиозните отношения повече от всякога е необходимо да се избягват прибързани и свосволни, едностранчиви действия, които са в ущърб на достойнството на християнското благоговение.

Солидарност с позицията на Руската православна църква по отношение на действията на Ватикана в Русия по-рано изразиха пресговорците на Александрийската, Антиохийската, Грузинската, Сръбската, Румънската, Българската, Кипърската, на Чехия и Словакия и Полската православни църкви.

Архиерейско посещение в Катания

От 11 до 14 октомври Негово Високопреосвещенство Видинският митрополит Дометиян бе на частно посещение в град Катания на о. Сицилия по покана на асоциация „Св. Кирил и Методий, папа Йоан Павел II“. Поводът бе запознаване с дейността на асоциацията, която се ангажира с подобряване на материалната база в Дом за сираци „Милосърдие“ в град Лом, чийто духовен наставник е Видинският митрополит.

Създадената изцяло с благотворителна цел организация в град Катания има опит в подпомагането на деца сираци в Румъния. Една от възможните форми за обгрижаване е т. нар. „осиновяване от разстояние“ и дава възможност за подобряване на социалния статус на децата и материалната база на до-

ма, в който живеят.

На 12 октомври в Катания се състоя и конференция на тема „Източните църкви в нова Европа – социални проблеми“, на която митрополит Дометиян бе поканен като гост. Конференцията бе под патронажа на архиепископа на Катания Салваторе Гриспина. Доклади изнесе монахът Гриспина, монахът Микеле Пенизи, епископът на Пицца Армерина и свещеници от Украйна и Румъния. Митрополит Дометиян отговори на въпроси на участници в конференцията и взе отношение по поставения проблем. Поради големия интерес към Българската православна църква той даде интервю за местната телевизия.

ЦВ

АКАДЕМИЧНИ НОВИНИ

Нов доктор хонорис кауза на Софийския университет

На 9 октомври в България прстигна кардинал Валтер Каспер, председател на папския съвет за насърчване единението на християните. Същият ден в Синодната палата кардинал Каспер бе приет от Негово Светейшество Българския патриарх Максим, Негово Високопреосвещенство Видинския митрополит Дометиян, Негово Високопреосвещенство Западно- и Средноевропейски Симоен, Негово Високопреосвещенство Русенски митрополит Неофит и Негово Високопреосвещенство Старозагорския митрополит Галактион.

Посещението бе свързано с единодушното решение на академичния съвет на Богословския факултет към Софийския университет за удостояване на проф. д-р кардинал Валтер Каспер с почетната титла „доктор хонорис кауза“.

На 10 октомври в алаута на Софийския университет се състоя церемонията по връчването на почетната титла. Сред официалните гости бяха Високопреосвещените митрополити Видински Дометиян, Западно- и Средноевропейски Симоен, Русенски Неофит и архиепископ Антонио Менини, папски нунций. В своето академично

слово кардинал Каспер благодари за оказаната му чест и подчерта, че историята, културата, богословието и духовността на Източна Европа и Православия са основна част от европейската култура.

Същия ден той изнесе лекция на тема „Църквата като communio (общност) в диалога с Православия“ в алаута на Богословския факултет. На лекцията присъстваха синодални архиепископи, преподаватели и студенти.

В рамките на програмата на посещението му кардинал Каспер посети и Бачковския манастир „Успение Богородично“.

Академична среща в Богословския факултет

От 7 до 12 октомври по покана на Богословския факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ гостува д-р Детлев Йерике, преподавател по Библейска археология в университетите на Хайделберг и Тюбинген, Германия.

На 7 и 8 октомври в алаута на Богословския факултет, при голям интерес от страна на студентите, гостът изнесе две лекции: „Йерусалим по времето на свети пророк и цар Давид“ и „Обществено и религиозен живот при гърците порти в древен Израил“.

Д-р Йерике, който ежегодно участва в археологически разкопки в Израел и Йордания, представи някои нови наблюдения, базирани на откритието през последните години находки.

При срещите му със студенти и преподаватели той сподели мисли за състоянието на богословските факултети в Германия, за мястото на Библейската археология в кръга на богословските дисциплини и за необходимостта от преодоляване на проблемите, дължащи се на засилващата се секуларизация.

Кратка музикална програма изпълни цигуларката Елена Чиликова, студентка в магистърската програма по богословие в София.

На 10 октомври д-р Детлев Йерике посети в Кърджали филиала „Любено Каравелов“ на Пловдивския университет, а на 11 октомври – Православния богословски факултет на Великотърновския университет, където изнесе лекции и се срещна със студенти и преподаватели.

ЦВ

Вече са в продажба официалните църковни календари за 2003 г. – джобен и степен формат, издация на Българската патриаршия.

Единствено тези календари носят благословението на Българската православна църква.

Предупреждават се благочестивите християни да не купуват частни подобни издания.

† IN MEMORIAM

ВЪЗПОМЕНАНИЕ

Изминаха 40 дни от кончината на моята майка презвитера ВАСИЛКА СТОЯНОВА ГЪЛБОВА

Бог да я прости!
С много обич и признателност.

Прот. Кирил поп Стефанов
секретар на Кюстендилското архиерейско наместничество

Това е противощърковен акт, подобен на закупуване на църковни свещи от частни търговци.

Църковните календари можете да намерите в храмовете и църковните магазини на каноничната Българска православна църква.

Манастирската култура на Балканите

Международна конференция в Самоков

От 29 септември до 1 октомври в Самоков и Боровец се проведе международна конференция на тема „Манастирската култура на Балканите“ по случай 230-годишнината от основаването на манастира „Покров Богородичен“. Организатор на извъта беше Центърът за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Конференцията беше научен форум от висока класа, в който взеха участие изведени изследователи на манастирската култура от България, Ватикана, Германия, Гърция, Италия, Кипър, Македония, Румъния, Русия, САЩ, Сърбия, Украйна, Франция, Швейцария и Япония.

В днешните тъй трудни за българската култура времена с наистина забележително безупречното провеждане на такъв представителен международна научна изва, което е голям успех за екипа на ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“ и лично за неговата директорка проф. Аксиния Джурова.

Впечатляващо беше участието на Българската православна църква. Негово Светейшество Максим, патриарх Български и митрополит Софийски, произнесе приветствие при откриването и благослови работата на конференцията. Той остана да присъства и на пленарните заседания, заедно с Техни Високопреосвященства Врачанския митрополит Калиник, Видинския митрополит Дометиан, Варненския и Великопрелазския митрополит Кирил, бившият Нюборкски митрополит Геласий, Русенския митрополит Неофит, Техни Преосвященства Драговитийския епископ Иоан, игумен на Рилския манастир, Смоленския епископ Нестор, Знепольския епископ Николай, викарий на Софийската митрополия, Техни Високопреподобия архим. Борис, главен секретар на Са. Синод, архим. Сионий, ректор на Софийската духовна семинария, архим. Иоан, протосингел на Софийската митрополия, Нейно Всепреподобие монахиня Гавриела, игумения на манастира „Покров Богородичен“ в Самоков, както и другите монахи от обителта.

Тук бе и д-р Свободан Милеуснич, пратеник на Негово Светейшество Павел, патриарх Сръбски.

Работата на конференцията започна с общобавши доклади в пленарните сесии, сред които направиха впечателни разработките на проф. Петер Шрайнер (Германия), президент на Международната асоциация на византистите, за „Монашеската култура на Византия“; проф. Георги Бакалов за „Институционализирането на монашеството в Православната църква“; проф. Аксиния Джурова за „Застъпничеството на светиците“; проф. Михаил Бибинов (Русия) за „Реликвите от Светата земя и руските поклонници в Палестина“.

Заседанията в секциите включваха няколко десетки доклади, разделени в няколко тематични кръга: „Манастири“, „Манастирски библиотеки“, „Поклонничество и реликви“, „Самоков – градът на българските зографи“ и „Женско монашество“. Трудно може да се отдале дължимото на ценните и разнообразни приноси на многобройните докладчици. Представени бяха както нови открития в областта на археологията, изкуствоз-

нанието, музикознанието и т. н., така и теоретични разработки.

Като пример за широкия обхват на представените разработки и без претенции за изчерпателност сред тях можем да споменем няколко измежду най-интересните доклади. Д-р Паскал Андрудис

Проф. Петер Шрайнер представен на Негово Светейшество патриарх Максим от проф. Аксиния Джурова

Момент от работата на конференцията с участието на синодални архиереи

(Гърция) показа нови археологически данни за изоставените средновековни манастири в Света Гора, включително примери от Зографския манастир. Проф. Патрик Лъчак (САЩ) предложи нови датировки за стенописи в скалните манастири край Иваново. Д-р Николай Овчаров показа нови открития, свързани с византийски киноивали манастири в Източните Родопи. Проф. Христо Матанов обори с факти някои митове относно съдбата на българските манастири в началото на османската власт. Проф. Александър Лидов (Русия) представи своя амбициозен проект върху византийската „литература“ с пример за участието на чудотворни икони в изграждането на свещено пространство. Проф. Евтимос Цигаридис показа важни новооткрити икони от XIV век от атонския манастир Великата Лавра. Д-р Елена Иконому (Гърция) говори за жени-светци на Балканите. Интересният доклад на д-р Христо Темелски разгледа възникването на женските манастири във Велкогърновска спархия по време на Възраждането. А разработката на японката д-р Юми Ниномия беше посветена на темата за хармонията между Бог и човека в исихасткото учение.

На 30 октомври в Градската художествена галерия „Захарий Зограф“ в Самоков се откриха три изложби като съпътстващи изяви на конференцията: Гравюри на Христофор Жефарович и Захарий Орфелин (нови отпечатъци от оригиналните плочи) – дар от Музея на Сръбската православна църква; Гравюри от Света Гора (Хиландар и Зограф) на съвременния сръбски график Велко Михайлович; и фотозложбата „Манастирската култура на Балканите“ на проф. Михаил Енев.

Конференцията беше тясно вълнена с църковното и богослужбено честване на 230-годишнината на Самоковския манастир, чийто кулминация беше тържествената св. Литургия на храмовия празник на обителта на 1 октомври (вж. ЦВ бр. 18).

ЦВ

Христос и прогресът

От стр. 1

Съществува определена йерархия на битийните пластове. Имаме физически пласт, най-прост, макар и неразгадан до този момент от човека. Следва – биологическият, принципно изписващ се над физическия свят. По своя ред биологическият пласт се оказва по-нисш в сравнение с психическия свят. (Изумителната сила на човек в състояние на афект или смъртта на майката при известие за гибелта на детето и красноречиво свидетелстват за това.) Повиши пласт в човека, на който се подчиняват и биологическите и психическите страни на живота, е нравственият. Заради истината и съвестта човек е способен да пожертва своето собствено благополучие. Самият живот пред тяхното лице губи своята ценност. Колко мъченици заради една идея познава историята!

Най-висшият пласт е духовният, пред който дори нравствеността се оказва вторична, подчинена. Ако нравствеността се оценява най-вече в отношението на човека към другите хора, към обкръжаващата действителност, възниши свят, т. е. по неговите постъпки, то духовността се определя от степента на очистване на душата от вътрешната нечистота, преди всичко от гордостта и

трите глабни, според авба Доротеи страсти: славолюбие, сребролюбие, сластолубие. При това истинската духовност предполага висока нравственост. Обрато, нравствеността невинаги се явява свидетелство за истинска духовност. Често човек с безупречна нравственост, от гледна точка на общочовешкия морал, бива заразен от гордостта, честолюбивостта, завистта и се оказва „свят сатана“.

В този случай нравствеността, естествено, губи своята значимост. Тази

свободност на битийните пластове

говори много. Оказва се, че духът на човека въздейства върху всички по-ниши пластове, определяйки съдържанието и характера на жизнената дейност на човека. От своя страна и самата духовност на човека се определя в крайна сметка от висшата цел, която си поставя в живота.

Тази цел може да бъде изцяло обърната към истината, светостта, правдата. За такава истинска духовност апостол Павел пише: „А плодът на духа е: любов, радост, мир, дълготърпение, благодат, милосърдие, вяра, кротост, въздержание...“ (Гал. 5:22-26).

Но крайната цел може да не се издигне по-високо от чревоутодното или от търсенето на слава, богатство, наслаждение и тогава истинските духовни ценности и идеали: съвест, разум, другият човек и Сами-

ят Бог се превръщат в пречка за живота. Но няма не е ясно как при подобна „духовна“ ориентация ще се развива дейността на отделния човек, живота на обществото, народите и цивилизацията като цяло?

Свидетели на съдбовните последици на подобно развитие са много добри хора от всички времена и народи. Известният руски общественик Иван Сергеевич Аксаков преди повече от сто години произнесе във връзка с това изключителните по своята сила и пророческо въздействие думи: „Прогрес, отрицащ Бог и Христос, накрая се превръща в регрес; цивилизацията завършва с подивяване; свободата – в деспотизъм и робство. Снедили от себе си образа Божий човек неминуемо сменя от себе си и човешкия образ и се устремя към животинския.“

Тези думи изглеждат твърде силни. Но няма съвременните небивали по своите мащаби и острота проблеми: нравствени, социални, екологични, икономически и много други – не потвърждават характера на прогреса, отхвърлящ Христос?

Нима законната пропаганда на всякакъв род безнравственост и откритата гавра с тялото и душата на човека, привидната свобода на които представлява угодническо изразяване, господство на златния теле, диктант на престъпния свят – не е свидетелство за подивяването на дехристианизацията свят?

Нима съвременната демократия не е де факто деспотизъм на финансово-промишлената олигархия и завоювано робство над на родите?

Накрая, нима пълната свобода и достъпност на окултизма, магьосничеството, та дори и сатанизма, откритото фалшифициране на всички светини („религиозна свобода“), легитимната пропаганда на култа на жестокостта и насилието – не е снемане на Божия образ и човешкото от съвременното цивилизовано общество и равност по животинския образ?! (ж. Откр. 13:1-18).

Духът твори формите! Каквато е духовността, такава са и плодотворите! Тази проста истина се явява ключът към тайната на парадокса на нашата цивилизация. Тя пряко следва от основния закон на човешкия живот и дейност, завещан от Христос: „Не се грижете и не думайте: какво да ядем, или какво да пишем, или какво да облекчем? Защото всичко това търсят езичниците“ (т. е. тези, които не знаят истината за безусловната зависимост на всички страни на човека от състоянието на духа). Но първото търсене царството на Бога и Неговата правда, и всичко това ще си е придаде“ (Мат. 6:31-33). Но този закон може да се предаде и по друг

начин: Ако не търсите първото Царство Божие и Неговата правда, то губите и цялото земно благополучие: какво да ядете, да пиете и да облекчете.

Това е християнският, респективно православният отговор на централния въпрос на съвременността: защо човечеството се приближава не към триумфа на пълното благоденствие на земята, а с изумителна скорост – към окончателната трагедия и безизходност.

Несъмнено, изначалната идея за създаването на рая на земята, явяваща се главна движеща сила на нашата цивилизация, съдържа в себе си принципна грешка. Тази грешка се заключава в неразбирането на целите на човешкото битие, които стийхично се насочват в безграничното удовлетворяване на страстите.

Напротив, християнството говори, че именно греховните страсти се явяват причина за световния кризис, доколкото всеки човек е обладан от тях, и те всъщност определят характера и целенасочеността на неговата дейност. Страстите подчиняват ума, заслепяват го, в резултат на което дейността на човека придобива погрешен характер и като бумеранг се обръща против него самия. Те, превръщайки се в идоли на човечеството, го водят към гибел. Защото страстите по своята природа влекат със себе си страдание (думата „страст“ означава страдание) и смърт и затова тяхното култивиране е равностилно на самоунищожение.

В този въпрос се заключава главното и принципно разминаване между Евангелието на Христос и съвременния прогрес. Негово преодоляване е възможно само чрез познанието на горчивите плодове на човешката дейност без Бога, против откритието ни от Него духовно-нравствени закони на живота. Сега, когато от времето на притъпяването на Спасителя в света се навършват две хилядолетия, човечеството има възможност в световен мащаб и от различни страни да види и осъзна тези плодове. Това осъзнаване е изключително важно, защото е първото условие за изменение на образа на собствените мисли (покаянието), чрез преизглеждане на съдбовния път на развитието на цивилизацията и приемане на другия път, открит от Този, Който е „пътят и истината и животът“ (Иоан 14:6).

Д-р Алексей ОСИПОВ,
професор в Московската
духовна академия
Доклад, изнесен
на всеправославен
симпозиум в Йерусалим
по случай 2000 години
от Р.Хр.

Превод
Мария ИВАНОВА

ПРАВОСЛАВНО ПО СВЕТА

Избрах Живота пред смъртта

Френски журналист приема Православието

Срещнах отец Герасим в Бозе – Италия. Когато за първи път го видях, си казах: „Сигурно идва направо от Света Гора.“ Интересът ми към него с всеки изминал ден все повече нарастваше. Винаги неотлъчно следвах от своя послушник, някак затворен, самодостатъчен... в страни от оживените разговори, богословските спорове и размяната на любезности. Попитах за него – оказа се французин, приел Православието. Кога, как, защо – това бяха въпроси, на които никога не можеше да ми отговори и на които упорито търсех отговор. Едва последния ден събрах смелост и се приближих към него. Помогли го за разговор, да ми разкаже за себе си и причините за своя избор. За моя радост той се съгласи.

Приел Православието преди двадесет години. В светския си живот се казвал Жералд Фрер, бил журналист и писал статии за живота на хора на изкуството. Работел за няколко големи американски, японски и италиански вестника. Млад, богат, извесен, преуспяващ – чувствал се доволен от себе си и живота си.

В качеството си на журналист му се наложило да замине за Атон. Там, докато кръстосвал пътеките на полуострова, се загубил.

„Но знаете ли, загубвайки се, аз всъщност се намерих, намерих себе си, това което съм и трябва да бъда, намерих пътя, който трябва да следвам.“

Докато се лутал, попаднал на костница, където се падали черепите на починали светогорски монаси. За първи път се срещнал със смъртта, не като философско понятие или художествена абстракция, а като нещо близко, очи в очи сякаш веднага ще легне в студения пещера. Докато стоял вцепенен, въздирайки се в костите, разбрал какво е единствено важно в човешкия живот и че през досегашните си 33 години не е направил нищо, с което да заслужи и най-скромното местенце в рая.

Бил израсъл в почетно католическо семейство, посещавал неделните меси и понякога сам си четял Библията. Чувствал се благочестив човек, от когото и Бог, и Църквата са доволни. Никога не го бил подготвил за тази среща с Вечността, никога не го предупредил, че тази среща е по-важна от всичко, в което сутоно пропявал живота си и всички книги, които бил прочел през живота си и които до една премълчавали най-важното... Тези минути или може би часове в среща с Вечността сринали из основи „вавилонската кула“ на светния живот. Тръгнал оттам и вече не бил същият и никога нямало да бъде.

По-късно, потънал в размисъл, неусетно се озовал до килията на старец подвижник. Той рисувал икона и тихо си

припявал. Тази икона била по-прекрасна от която и да е картина на големите майстори, на които се бил любувал Жералд. Младият журналист знаел много езици, опитвал се да заговори стареца ту на един език, ту на друг... но нито един от тях не му свършил работа. Питал го онда – старецът пее, пита го друго – старецът продължава да пее своето „странно“ песнопение и сякаш избобило не го чува.

„Накрая разбрах колко безсмислено е да продължавам да говоря и отчаян мълкнах. Заслушах се в песнопението и то ми каза всичко. Заговори направо в сърцето ми на език близък и познатен, но сякаш отдавна забравен от мене. Това е тайнство. Не мога да се изкаже с думи: когато Бог се разкрива пред душата ти, разкрива Своята милост, Своята любов, Своя промисъл за тебе. Аз, който така умело боравех със словото, открих истината за себе си и живота си именно в мълчанието. Целият ми досегашен живот, светът от който идвах ми се разкри като илюзия, като самоизмама: изкуствени храни, изкуствени цели, изкуствени отношения... Неудобявах се само как не съм го забелязвал досега, но повече не можах да живея неистинския си живот в изкуствения си свят.“

Успял да се добере до манастира „Ставроникита“ и по-късно отпътувал от полуострова. Временно.

Върнал се във Франция, за да уреди служебните и имуществените си дела. Бил твърдо решен да приеме манастирско, нямал съмнения, нямал колебания. Веднъж стъпил на пътя на живота, за него нямало връщане назад. Блиските му не можели да го разберат. За тях единственото логично обяснение било, че популява. Да остави престижната си работа, служебните пътувания, контактите с известни личности.

„Тези срещи, тези пътувания с нищо не са обогатили живота ми. А сега бих намерил истинския живот.“

Използвал времето си във Франция, за да се катехизира. Имал да учи толкова много! Посещавал редовно римската църква, четял руското, което успял да намери за Православието. Успешно се подготвял да приеме православно вяра – това била най-важната крачка в живота му.

След една година се върнал на Атон в „Ставроникита“. В Света Гора не приемат лесно, но вероятно голямата решимост на Жералд убедила настоятеля, сиреця Исаак, да го приеме.

Въздръжанието, дългите богословски хранили душата му и укрепявали волята му. Но Жералд жадувал за тишина. Прекралело много поклонници идвали на Атон и не му достигало молитвено усамотение.

благословение на настоятеля заминал за Юдейската пустиня, в манастира „Свети Сава Освещени“.

В манастира, основан от свети Сава в VI век, се пазят мощите на св. Сава и на св. Иоан Дамаскин – живял в манастира в VIII век. Във време на разцвет в него се подвизавали хиляди монаси. Днес те са не повече от 50, но устоял на манастира е запазил своята строгост. Дълги нощни служби, в понеделник, сряда и петък – пълен пост т.е. не се хранят, два пията само след 17 часа въпреки жегите в пустинята, спят по 4 ч. в денюшното.

„Не че сме толкова силни – усмихна се отец Герасим, – но там е толкова спокойно, че човек се задоволява и с по-малко стъни храна.“

В пустинята намерил така жадуваната тишина, която му позволявала да се вслушва в сърцето си и да се вгледва в молитва. В този манастир Жералд намерил и своя духовен старец Серафим.

„Тази година той ще навърши 101 години. Шестдесет години се е подвизавал като отшельник в пустинята и десет като ерemit.“

Моят старец не е никак словоохотлив. Той живее вярата, а не теорията. Учи ме не с дълги поучения, а чрез опита.“

За да ми стане по-ясно, що за човек е неговият старец и как „преподая“ своята вяра, отец Герасим ми разказа една история от самото начало на своето послушничество.

Веднъж старецът му заръчал да подреди трапезата. Поставил на мястото на всеки от братята на манастира чаша с вода, парче хляб, полагащите се зеленчуци и по едно локумче за десерт. Но ето, че когато отец Герасим се обърнал, локумчето му било изчезнало. Това откритие силно го разтревожило, защото в стаята освен него бил единствено дядо Серафим. Очевидно било, че старецът го е взел. През цялото време, докато се хранели, отец Герасим бил неспокоен. Трескаво мислел за локума, за постъпката на стареца, за лопия начин, по който започнали взаимоотношенията им. Не можел да намери покой. Едва дочакал времето, когато разкрил тревожните си мисли пред своя старец. Говорил, говорил, говорил... Старецът мълчал. Питал, умолявал за обяснение – старецът мълчал и кротко го гледал.

„Сега вече се смеете и на

мен ми е смешно, но опитайте се да ме разберете: там в манастира се хранехме по веднъж на два дена, а моят старец, на когото бях поверил живота си, ми скри десерта. Говорих не по-малко от десет минути и повече нямахме какво да кажа. В крайна сметка дори един журналист не може да говори цял час за едно парченце локум!“ – усмихна се отец Герасим. Когато мълкнал, старецът го попитал: „Е, ще говориш ли още?“ Вече нямал желание да говори. Бил готов да слуша. Тогав дядо Серафим ми казал: „Направих го, за да видя дали ще ме ослушаш. Ако го беше направил, щях да те отпратя. Ти си дошъл в пустинята, за да изпи-

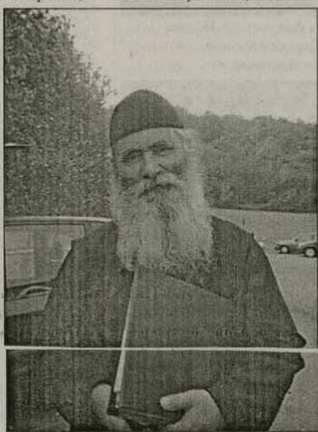
подбираш точната дума и точния лек: кога да утешис, кога да нахока, кога да насърчи, кога да бъде нежен със своя духовен син, кога – суров.“

Отец Герасим още дълго ми говори с много любов за своя старец.

За мен си остана загадка: как човек, израсъл в католическо семейство и страна, прави този избор – да промени вървата си, да приеме православно вяра.

„То не може да се обясни. То е тайнство. Всъщност изборът не е между православието и католицизма. Това, което избрах е животът пред смъртта. Аз не съм против католицизма, не воювам с него.“

Католицизмът има своите достоинства и своята роля в света. Той е социален, хуманен, но целта на човека не е да живее добре на земята, а да достигне до спасение.“

Отец Герасим е изгумен на скита „Св. Вара“ в Южна Франция, основан през XVI в. Скитът е на подчинение на Руската Западноевропейска архиепископия

равни другите, а себе си.“

„Наистина в разбранието си можеш да го нарека „крадец“, „чревоугодник“, „непочтен човек“... Можеш да близких сензационна статия за това как православието монаси крадат десерти на хората и да я продам изгодно на големите вестници. Слава Богу, алуостията ми не стигна дотам. Мълкнах навреме и пак научих нещо ценно: ако видя, че някой брат греши, това не е мой проблем. Мой проблем е как ще го приема, как ще погледна на постъпката му. Това беше един от първите уроци, които научих в пустинята.“

Не само в света, но и във всеки манастир човек се сблъсква с изкушения – хората са различни, всеки със своите си достойнства и слабости. Старецът винаги го увещавал да търпи и да прощава, та така и на себе си да принесе полза, и на изкушения го брат. А бесовете са изключително хитри същества, които от хилядолетия се упражняват как да отклоняват хората от пътя на истината. „Не им обръщай внимание – съветвал го за тях старецът, – върши си своето послушание и те ще отстъпят.“ Кротостта и търпението са силно оръжие срещу козните на Лукавия. И той отстъпва, за да се върне пак с нови и нови изкушения. Дядо Серафим винаги безгрешно

В Православието отец Герасим открил онази истина, сила и любов, които търсели и които единствено могат да осмислят човешкия живот. Че Сам Бог го привел към Православието, се уверил и от това, че при повторното си връщане на Атон така и не успял да открие килията на тайнствената иконописец, чиято песен до днес звучи в душата му.

„За човек, който си оставя светски, е все едно дали ще се числи към Католическата или Православната църква, или ще се определя като невярващ, но за решимия да живее по Бога няма друг път освен светото Православие. Ако не бях решил да живея по Бога, щях да си остана в света и вероятно щях да си остана католик. Но аз копнях за живо общение с Христос и тук, в Православието, се срещам с Него и Той ми говори: Литургията, старецството, иконите, песнопенията... в Православието всичко ми приближава към Бога. Това е моят път. Иначе не бих могъл да живея. Ще ви дам пример с изкуството: ако ти е дадено да говориш – не можеш да не говориш, ако ти е дадено да работиш да не работиш, ако ти е дадено да рисуваши – не можеш да не рисуваши, ако ти е дадено да не го правиш. Да се съпротивяваш цял живот на онова, което Бог е поже-

лал за тебе, значи да пропиеши живота си, да не живееш. Само следвайки Божията воля, човек е в пълна степен жив.“

Повече от десет години отец Герасим останал в Юдейския манастир.

Там открил отговорите на всички важни въпроси, които си задавал в светския си живот. Мислел си за всички хора във Франция, които си задават същите въпроси и които още не са открили отговорите (та и как биха могли да ги намерят!); че техният живот си остава все така пуст и безплоден, а душите им вървят към вечна гибел. Сега той бил уверен, че католицизмът не е християнство, че не учи хората на вътрешен християнски живот, че вътрешно не ги обновява. Бог очаква от Своите последователи да Му отдадат сърцето си и целия си живот, а не само ушите си за час – два в неделя. С благословението на своя старец отец Герасим започнал да пътува до Франция, да се среща с познатите си от артистичните среди. Творческите люде върват в силата на духовното и копнеят да я притежават, за това и с голям интерес посещавали беседите на православни монахи французини, организирани със съдействието на Парижката асоциация на художниците, която наброявала повече от 600 представители на различните изкуства.

„Католическите свещеници говорят за Христос като за нещо далечно и непотвържимо. Аз им говоря как човек лично може да се срещне с Христос в сърцето си. И Той да го събъства през целия му живот.“

В 1996 г. новосъздалото се общество закупило малък манастир от XVI в., разположен в девствените гори на френския национален парк. Бившият католически манастир се превърнал в православно скит, в който редовно идват и служат ректорът на Парижкия богословски институт „Св. Сергий Радонезки“ и други православни свещеници. Там постоянно живеят отец Герасим, когато не е в Палестина, и четирима послушници. Игумен е отец Герасим. Живеят по правилата на св. Василия Стриги, които не са така строги, както в манастира „Св. Сава“. В скита редовно отсвдат и поклонници, които живеят и работят там, но още не са се ясно определили.

„Наясъкько по света и мила хора, които жадуват за истината. Във Франция все повече хора откриват на посланието на Православието, защото то е близко на човешкото сърце.“

Когато моят баща беше на смъртно легло, ми каза: „Ти намери най-обирното за себе си. Всичко в живота е вярно, освен да се молиш и да обичаш!“ Милостив е Бог. И да обичаш и да мислиш в края на живота си да разбереш истината.“

Православен скит във Франция

Жан-Луи Дандиурян е един от многото, чули проповедта на отец Герасим и открили Православието като отговор на въжделената на душата си, като отговор на онази потребност от смисъл, без който животът и венчки лични постижения не носят удовлетворение и радост.

Жан-Луи, както и останалите от скита „Вяра“, имал добра кариера, добра обезпеченост, добро социално положение. Бил програмист в една от най-големите компютърни компании ELF. Нямал проблеми нито във фирмата, нито в личния си живот освен обичайните. Отсъствал само смисълът във всичко което имал и което правел. Имал чувство, че живее нечий чужд живот. Не се опитвал да заглуши това чувство, да се примири с него, а търсел себе си и своето място.

Жан-Луи със своя духовен отец

В католицизма не намерил удовлетворение.

„Западните хора са твърде интелектуални, логични – казва Жан-Луи, – за тях религията е вид философия. Не върват, че Христос действително може да присъства в живота им, реално може да ги спаси. Та те дори не проумяват от какво трябва да бъдат спасявани.“

После попаднал на беседа на отец Герасим. Поварвал, че трябва да търси Христос в сърцето си, да се стреми да Го придобие, да Му отдаде всичко не само ума си, а и волята си, сърцето си, всичките си духовни и физически сили, всеки миг от живота си.

По това време му се наложило да замине служебно в Гренобъл. Отец Герасим му препоръчал тамошната православна община и Жан-Луи започнал да посещава намиращия се наблизо манастир. Всяка събота отивал за св. Литургия и за да общува с монасите. Там той разбрал, че всичко, което говорел отец Герасим и което така силно го пленявало, не е негово лично учение, а учението на Православието.

„Това послание беше близко на душата ми, някак по-ясно и естествено за мен. Всичко в обръкването ми съзнание започна да се подрежда, да идва на своето място като в мозайка – казва Жан-Луи. – Дотогава животът ми приличаше на разбъркани парченца пъзел. Православието се оказа онази святарична Божия мена, по която всяко късче отиде на своето място и пред мене се разкри прекрасната картина на живота, в която всеки човек и всяко нещо е единствено, неповторимо, незаменяемо и нужно, но когато заема своето място и назначение.“

В момента Жан-Луи живее постоянно в православен скит. До бровни дни ще бъде пострижен за монах. Неговите приятели, като виждат промяната, която става с него, се интересуват на какво се дължи тя. Жан-Луи ги казва да погоскуват в скита, дава им да четат популярното прел православните във Франция списание „Руский саломник“. Освен послушниците, които се подготвят да приемат монашество, в скита постоянно гостуват 5-6 човека, които живеят, молят се и работят заедно с постоянните обитатели. Гости те откриват как и отношенията между хората и трудът им се променят, когато се освещават с молитва. Животът с неговите естествени трудности и възходи става друг, когато Бог присъства в него.

Започват с малко: с опити да помълчат, да спрат обръкваните си мисли, „триженето си“, онова така естествено за света желание сам да си господар на живота си, да се тревожиш, като че ли всичко зависи единствено от тебе... Тук, в скита, хората се опитват да замълчат и да се вслушат какво Бог иска да им каже, на какво иска да ги научи при един или други обстоятелства, да се вслушат във „вътрешното присъствие“. Гостите откриват как се променя процесът и резултатите от труда, ако човек се труди с молитва.

„Ако оплевих лехата, посадих репички, полеех с вода, за да получиш хубави зеленчуци, цялото трябва да првиши и с живота си да очистиш себе си от страстите, да посадих се мена на благочестието, да полеех с водата на вярата и молитвата и ще видиш какви прекрасни плодове ще се родят!“ – казва отец Герасим на своите ученици. Впрочем, според отец Герасим той не може да се нарече „учител“, при положение, че сам е ученик, но че всеки в скита за всеки е като огледало, тъй като в близко съжителство най-добре проличават скритите недостатъци на човека: дали е горд, гневлив, мнителен... Някои от учениците на отец Герасим са приели Православието, някои дори вече са свещеници. Какво ги привлича, какво ги преобразява? Неговата проповед или неговият пример? Жан-Луи отговаря кратко: „Усещането, че този живот е реален.“

Търсиш и намерих

Един православен християнин от Лима

Господин Алберто Балдучи е италианец по произход, но живее и работи в град Лима – Перу. Ето неговият разказ за пътя му към вярата и Православието.

Роден съм в Болоня – Италия. И когато още бях съвсем малък, семейството ми смигрира в Перу, в град Лима, но никога не сме прекъсвали връзките си с Италия – там останаха всичките ни близки.

Тогава аз заболял от полиомиелит – болест на костите. Когато докторите откриха тази ужасна болест, моята баба – дълбоко религиозна жена – ме заведе в Италия при отец Пио. Отец Пио, вече покойник, беше много почитан духовен старец, с пророческа дарба и мнозина италианци се обръщаха към него за съвет и подкрепа. Неотдавна беше провъзгласен за блажен, но народът още приживе го почиташе като светец. Тогава бях на около 6 години, но тази среща се е запечатала ярко в съзнанието ми. Когато пристигнахме, около отец Пио се беше образувало многолюдно събрание, но той неочаквано се изправи и помоли за извинение, „понеже са пристигнали хора отдалече“. Приблжих се към нас, погали ме, взе ме на ръце в обятията си... Каза на баба ми, че няма да оздравее, не и физически, но че моето изцеление ще е духовно, че ще остана сак, но ще вървя по верния път към Бога и Той ще ме укръпява. Отец Пио каза още: „Вашият внук ще стане верен последовател на Христа.“ Не каза, че ще стана монах или свещеник, просто „последовател“. Това се случи някъде към 50-те години, но баба често ми преразказваше тази история и срещата с отец Пио никога не избледня в съзнанието ми.

През 1973 г. отидох в Тоскана, за да посетя един манастир на камандолезите. Там се запознах с Емануеле Граси. Този човек беше прекарал близо две години на Атон. Още в Лима бях чел интервю, в което той изключително увлекателно разказваше за Света Гора. Интервюто много силно ме впечатли. Там имаше и фотография на Емануеле и когато го срещнах в манастира, го познах и го заговорих. Впоследствие станахме добри приятели.

Емануеле с син на протестантски пастор, но на Атон прие Православието и бил кръстен. Интересувах се от икони, от атонското монашество, православната духовност въобще. На Атон имаше духовен

старец, исихаст, до когото често се допитвах.

С помощта на Емануеле направих първите си крачки в Православието. Живеех в многомилионния град Рим като двама монаси отшелници сред пустинята. Нищо наоколо не ни интересуваше освен богослуженията, книгите и безконечните ни разговори. Той ме заведе на първата ми св. Литургия в една гръцка църква в Рим. След това ходехме в един малък руски храм на името на свети Андрей Первозван. Там служеше стар немошен свещеник, с прекрасни бели коси и дълга брада. По-късно Емануеле пак се върна на Света Го-

Христос, християнската проповед не е нещо ново за мен и въпреки това Православието беше едно откровение за мен, защото тук Христос Сам говори за Себе Си, лично.

В Рим беше първото ми приближаване към Православието. Започнах да изучавам „Добротолюбието“. Първо го открих на испански, а след това и на италиански език. Минаха години в изучаване на Православието: история, догматика, литургия...

После разбрах, че в Лима има руска църква и започнах редовно да я посещавам. Нейн настоятел беше възрастен руски свещеник – архим. Серафим

Фетисов. За съжаление се запознах с него твърде късно – не след дълго той почина.

Православието в Перу прониква чрез руската емиграция – първата възляна е от след Революцията, а втората от Втората световна война. Самият архим. Серафим има твърде драматична съдба. Преследван е като православен от съветската власт. По време на войната се добрира първо до Германия, а там получава предложение да стане свещеник в Перу и той присема. В него имабше силна вътрешна необходимост да говори за вярата, да я раздава като най-ценен дар.

Архимандрит Серафим покръсти много руснаци, които живееха и работеха в Перу. Кръпваше ги тайно, понеже се боеха от КГБ. Например морците, които се смехна на работа в десетина риболовни кораби, които ловуваха около Лима. Често съм виждал някой от тях да търси Библия на руски език в религиозните книжарници. Но знаех, че ако някой католик пожелае да приеме православната вяра, отец Серафим го отпраща. Възможно е да е избягвал конфликти с местната църква и власти, а може да е имал и други съображения.

Когато почина, храмът премина под юрисдикцията на Цариградската

патриаршия и там дойдоха гръцки свещеници. Сега литургията се служи на гръцки език. По това време аз вече се чувствах и се определях като православен християнин и се стремях да живея като такъв. Животът и личността ми бавно, но дълбоко се променяха. Гръцките свещеници ме миропомазаха и извършиха над мен чинопоследованието за приемане в Православието. Заедно с мен се кръсти и руска емигрантка, избягала от съветската власт.

Аз винаги съм имал сериозно и дълбоко отношение към религията. Когато приех Православието, никой от близките ми не се изненада от това, че многогодишните ми търсения са се увенчали с успех. Приятелите ми проявяват жив интерес и често идват с мен на православно богослужение, ползват се от личната ми библиотека.

Сега на Запад се отбелязва тенденция за обръщане на западните християни към православните традиции на Изтока. Все повече хора откриват съхранените в него древни традиции и именно там намират удовлетворение на религиозните си търсения. От няколко години насам усилено се превеждат на френски, италиански, английски творенията на източните свети отци и подвижници. Много се превежда, много се издава, много изследователи са насочили усилията си натам, но има още много да се прави, за да може Западът да се запознае с цялата съкровищница на Православието. Например румънската духовност е все още слабо позната, за българската и тази година няма доклади, книги не са преведени...

Чел съм от чужди автори за св. Иван Рилски, за Търновската исихастска школа, но познанията ми са малко и откъслечни.

Ако човек сериозно се заеме да изучава историята на християнството, истините на вярата, неизбежно ще стигне до Антония, до Александрия, древните отци-пустинници, а от там и до Византия, св. Кирил и Методи и славянските народи... Не може да не разбере, че християнството не започва от Рим и не се изчерпва с него.

Мое лично мнение е, че ако човек се задълбочи в религиозните си търсения, Бог по един или друг начин непременно го привежда към Православието. Виждаме наоколо – тези разностранни хора, дошли от всички краища на света, са посветили на Православието своите научни и духовни търсения. Това е добър знак.

ХИПОТЕЗИ

По повод едн легендарен епизод от житието на св. Иван Рилски

Великите личности и духовни титани на всеки един народ винаги са привличали върху си вниманието на хората и около името им са възниквали и съществували достатъчно легенди, коя от коя по-чудновати, невероятни и приказно красиви, в резултат на което за бъдните поколения понякога е много трудно да отделат действителното от измисленото, легендарното от реалното. И около личността на духовния титан на българския народ – св. Иван, Рилския чудотворец – са възникнали не една легенди. Във връзка с неговия празник – 19 октомври, когато отново молитвено прекланяме глава и колена пред неговите св. мощи, ви предлагаме още една легенда, свързана с неговата личност.

Тя има своето начало доста години назад, когато и аз, както повечето от нас, седях на ученическата скамейка и навлязах в удивителния свят на историческата наука. Спомням си как веднъж нашият незабравим и великодушен преподавател по църковна и гражданска история г-н Ганчо Велев в своя неповторим лирико-романтичен маниер ни разказа, че под личността на св. Иван Рилски вероятно се скриват прославените български средновековни писатели Черноризец Храбър или Иоан Екзарх и че тези хипотези имат поддръжници измежду големи български учени и духовници като д-р Иван Славов Цицелков и епископ Партевий. В моята любознателна юношеска душа дълбоко се запечатаха тези легенди. По-късно, когато бях дължен да изготвя проповед за св. цар Петър Български, житието на когото много тясно се преплита с житието на св. Иван Рилски, отново се сблъсках с тази легенда. В процеса на подготовката на проповедта, изучавайки материалите, които трябваше да легнат в основата на моята бъдеща проповед, ми направиха силно впечатлението писмата, разменени между св. Иван Рилски и св. цар Петър Български. Докато четях тези писма, в моето съзнание отново възкръснаха легендарите, свързани с името на великия български светец. С течение на времето, след обстойно запознаване с житията на Рилския пустинножител, в мен се зароди нова хипотеза, че св. Иван Рилски е може би прославеният български цар Симеон. В следващите редове ще изложя няколко довода, които ми дават увереност, че легендата има право на живот.

И така, първият довод в полза на това, че св. Иван Рилски е може би цар Симеон, е хронологията на техния живот. Нито в едно от съхранените се жития на св. Иван Рилски не се говори точно и конкретно къде и кога той се е родил. Впрочем в дадения случай нас не ни интересува къде се е родил, а ни интересува времето, годината на раждане. Изучавайки данните, не можем да предположим, че св. Иван Рилски се е родил между 876 и 880 г. Значи той се е родил приблизително 10 години след знаменителното събитие – кръщаването на българския народ, и е живял по време на управлението на четирима български държавници: Борис (856-889), Владимир (889-893), Симеон (893-927) и Петър (927-969). На нас не ни е известно точно кога се е родил Симеон, но историческата наука предполага, че това е станало или в годината на кръщаването – 865, или скоро след нея. И може би това е била причината да бъде даван с името Симеон, в чест на библейския Симеон Богоприемник, приел в своите обятия Богомладенца Христа. Вероятно св. цар Борис, наричайки своя син Симеон, като че ли е искал да ознаменува чрез неговото име новото дело, започнато от него – покръстването на българския народ и започването на нов живот – християнския. А може би е искал и като че ли да предопредели неговата бъдеща съдба, т. е. желал е той, Симеон, да продължи великото дело на своя баща – покръстването и християнизирването на народа. От българската история ни е известно, че Борис дългогодино е избирал и подготвял своите приемници. На престола като свой наследник е искал да види старшия си син – Владимир-Расате, а начело на новообразуваната Българска църква – по-младия си син Симеон, когото и изпратил в Цариград да усвои възможно най-добре и при най-известни учители духовни и светски науки, така необходими на бъдещия предстоител на Църквата. Следователно разликата във възрастта на св. Иван Рилски и цар Симеон е около 10 години, по-точно Симеон е с 10 г. по-възрастен от св. Иван Рилски. И така, хронологически е напълно допустимо, че св. Иван Рилски може да е бил цар Симеон. Из житието на светеца знаем, че той се е представил пред Господа в август 946 г., при това се подчертава, че е починал в преклонна възраст. Ако изчислим предполагаемата възраст на светеца, ще видим, че в момента на смъртта си той е бил на 66 или 70 години. Едва ли 70 години, и то ненавършени, са толкова много, за да има основание житиелесецът да ги определи като „преклонна“ възраст.

Предполага се, както вече споменахме, че Симеон се родил около 865 г. и умрял в 927 г., т. е. бил е на 62-годишна възраст при своята предполагаема смърт. Ако приемем версията, че зад св. Иван Рилски се крие цар Симеон, и от 946 извадим 865 (годината на негово раждане), се получаваат 81 години. Ето за такава възраст авторът има вече достатъчно основание да каже, че е преклонна възраст, че е дълбока старост. И така, погледнато от хронологическа гледна точка напълно е допустимо цар Симеон да е бил св. Иван Рилски, т. е. хипотезата издържа критика.

Второто доказателство, което позволява и потвърждава хипотезата, че под името св. Иван Рилски се скрива българският цар Симеон, са характерните белези на неговия род. Какво имаме предвид? Известно е, че бащата на Симеон – св. цар Борис Покръстител, се отличава със силна, дълбока и непоколебима вяра в Бога. В края на живота си той се отдръпа дори от престола и облягайки гръбна монашеска власяница, се оттегля в манастир. Едва ли това е било в резултат на някакви политически причини, или е било каприз на пре-

свитен от властта човек. Не, неговото решение е било предизвикано и подтикнато от силна, непоколебима вяра и тази вяра той предал и на своя син Симеон. Ние не трябва да забравяме, че и братът на св. цар Борис – Тудор Доксов, също е приел монашество и дълго се е поддизвал в манастирите около Преслав. Всеизвестен факт е, че в своята младост Симеон също е бил монах и това не трябва отново да считаме случайност или милотелен каприз на млад човек. Прозорливият и далновиден цар Борис отрано забелязал склонността на своя син Симеон към молитвено вгълбяване и стремеж към иночески подвиг. Навярно самият цар е поощрявал тези склонности на сина си. И само когато по-старият син Владимир-Расате не оправдал надеждите на баща си, църковно-народен събор, проведен в 893 г. в Преслав, освобождава младия монах от дадения вече иночески обет и го възвежда на престола. Забележете, че бащата, бивш велик цар и държавник, извикал своя по-млад син монах и го поставил на царския престол, но освен това събрал църковен събор, който узаконила това решение. Само един дълбоко вярващ човек, зачитащ законите и каноните на Православната църква, може така да постъпи, и действително само един истински вярващ и богобоязлив млад монах би нарушил обета и самоволно, дори и заради държавни интереси, би напуснал манастира си едва след решение на църковен събор. Тази своя религиозност Симеон съхранил до края на своя жи-

вот, както и склонността към монашеско единение. Желанието и незапихващият стремеж към иночески подвиг го подтикнали, както и неговия велик богобоязлив баща Борис, на върха на своята царска слава и величие (през м. май 927 г.) да се откаже от престола и да се усамоти в неспирната Рилска пущина. Много от историците потвърждават, че Симеон починал внезапно от инфаркт по време на подготовката на поредния военен поход към Константинопол. Тогава той бил приблизително на около 62-годишна възраст, когато човек е напълно възможно да умре от инфаркт, но е възможно и да живее още доста години. Защо да не предположим, че на него му е омръзнала цялата държавническа суета, непрестанните войни, които водил през периода на своето царуване, дворцовите борби с тайни и явни съперници и той изведнъж решил да се скрие във величествата на мялчавата Рила планина. Имам в той вече пред очите си прекрасния пример на своя баща, който също така оставил всичко суетно и мирско и се отправил на покой, за да се моли за своите многобройни грехове, които извършил през живота си, както и да успокои своята неспокойна душа. А това, че неговото отказване от престола, замаскирано като мнима смърт, е било не случайно, ни подсказва и това, че след неговото оттегляне от властта не са последвали почти никакви граждански възмущения. Подобно на своя майка дъщеря Борис, Симеон също подготвил оттеглянето си от престола и определил като свой наследник не-възрастния си син Михаил, а по-младия – Петър. Вероятно в неговата личност и качества той виждал най-достойния продължител на това велико дело, което започнал св. цар Борис и продължил сам Симеон. Той искал и неговият наследник по престола да продължи това дело. Едва ли в случай на внезапна смърт, както говорят някои историци, бил имал възможност да подготви своя наследник. Явно неговото отказване от държавните дела било обмислено, подготвено и много добре мотивирано. Що се касае за характерните белези на рода на Борис, ние сме длъжни да упоменем и за цар Петър, внук на цар Борис-Покръстител. И той като своите предшественици Борис и Симеон имал склонност към ангелоподобен живот. Известни са неговата силна и дълбока вяра, неговата грижа за укрепването и утвърждаването на Българската църква. Той не щадял силите си за това, ज्या бива възведена в ранг на Патриаршия. Въпреки че бил жена, живял съпружески с жена си само през първите години от своя брак, а след това заживял почти монашески живот. Посещавал манастири, извършвал поклоннически пътешествия, всячески подкрепял строежа на нови църкви и основането на нови манастири. Историците дори го упрекат в това, че за църковните дела отделил много повече време, отколкото за държавните. В някои от житията му даже се говори, че той също оставил царския престол и започнал да живее като истински монах. Поради което веднага след неговата смърт Църквата и народът го признали за светец. От всичко това следва, че родът на цар Борис се отличава със силна религиозност, склонност към монашески живот и стремеж към отшелничество. Следователно нашето убеждение, че св. Иван Рилски може да е цар Симеон, и от тази гледна точка издържа критика.

Като трети довод в поддръжка на нашата хипотеза може да послужи нежеланието на св. Иван да се срещне с цар Петър, когато същият се отправил към него в планината за благословение. От житието на св. Иван Рилски ни е известно, че въпреки отшелническия

начин на живот, той приемал посетители, пастири и всички вярващи, които отивали при него за благословение, съвет и напътствие или дори оказали се при него случайно. Всички си тръгвали благословени, нахранени с телесна и духовна храна и разнасли славата на светеца из всички предели на българската земя. Той никога не е отхвърлял, а също давал благословия, бащински съвети и мъдри напътствия. И именно поради това е много странно, че е отказал благословение единствено на този, който най-много се е нуждал от неговите напътствия, от неговите мъдри съвети и от неговата свята благословия. Прославеният пустинножител не му отказал нищо, отказал му само лична среща. Те си разменили писма, светецът приел част от царските дарове, дал много полезни съвети и напътствия на царя, но лична среща категорично отказал. Защо? Предполагам защото се е страхувал да не би да бъде разпознат. Ако царедворците и дворцовите служки след няколко години раздъла едва ли биха разпознали в изнемоощия старец с дълга бела брада, облечен в животински кожи, изпостал от безсънните молитвени нощи, стращия за враговете на България цар Симеон, то синът, цар Петър, неминуемо щял да го познае. Главят на кръвта би проговорил. Обяснения, приведени в житието за тази постъпка на св. Иван Рилски, не ни удовлетворяват – казват, мястото било опасно, върхът бил стръмен, царят бил уморен. Всички тези обяснения считам за наивни и несериозни. Макар и тази визита да не е точно датирана, но тя по предположение се е състояла в началото на царуването на Петър. Академик Иван Дуйчев смята, че тя се е състояла преди 941 г. Тогава царят бил млад и никакви природни препятствия не биха могли да му попречат да се срещне и да получи лично благословение от светеца. Тази среща не се е състояла само вследствие на необяснимия и тайнствен отказ на самия пустинножител. Обяснението на този отказ аз виждам в това, че прославеният за ангелоподобния си живот светец не желал в негово лице да разпознат бившия прославен цар Симеон.

Четвъртият довод в полза на това, че св. Иван Рилски се явява цар Симеон, намирам в писмата, които те си разменили. В дадения случай нас не ни интересува доколко те са достоверни и в какъв вид са дошли до нас. Те са поместени в житието на св. Иван Рилски, написано през XIV в. от св. Евтимий Търновски. Четейки ги, стигаме до мисълта, че изпълнение с такава държавническа мдрост съвети би могъл да даде на царя само човек, творец опитен в държавните дела. Едва ли необразованния селянин от село Скрино, никога неучаствал в управленчески дела на държавата и не повелявал никому, освен на събщността от няколко монаси, би могъл да състави подобни писма. Само човек опитен, обладаващ политически усет, ориентиран в международната ситуация, би могъл да изкаже подобни мисли. Както и да бихме идеализирали образованието на св. Иван Рилски, както и да бихме оценявали неговите способности и природен ум, все пак той е живял в началото на Х век. Ако всичко това би ставало в края на ХХ век, аз бих могъл да се съглася: да, от вестниците, списанията, радиото и телевизията той би могъл да почерпи сведения за политическата и военната ситуация в държавата. Но в началото на Х век, когато той от години е живял далеч от обществения живот, е безлюдни и непроходими планини, реална представа за протичащите в държавата процеси той би могъл да има само в случай, че самият той до неотдавна се е намирал в центъра на събитията и е бил добре осведомен за държавните работи. Такъв човек би могъл да бъде само цар Симеон и писмата напълно потвърждават това.

Като пети довод в полза на нашето предположение аз намирам житията на св. Иван Рилски. Какво правя впечатление преди всичко, когато четеш тези жития? Изпълнени са с противоречия, присъстват много двойствени легендарни моменти, не е изяснено къде и кога се е родил светецът, къде е почнал своя иночески подвиг, къде се е учил. Всички тези неясноти са само до този момент, докато той се поспомни в летовете на Рила. След това неяснотите и противоречието в житията фактически изчезват. А това са 20-те – 30-те години на Х век, т. е. времето, когато цар Симеон вероятно оставя престола и се предава на иночески подвиг. Трябва да се отбележи, че за живота на църковните учители и свети подвижници, живели по-рано от Рилския светец, са съхранени повече точни и верни данни и противоречието в тях са незначителни. Това е малко странно даже и за такава сложна материя, каквато представлява сами по себе си житиеписанията на великите синове на Църквата. Освен това в едно от житията самият светец съзнателно скрива своето минало. На въпросите на пастирите, които се срещат с него в планината: „Кде е твоето родно място? В кой град си израснал? Колко години си прекарал в тежки страдания и защо си се оттеглял от света?“, св. Иван отговаря: „Още не е дошло време да открия онова, за което вие питате“. В този отговор явно е видно съзнателното желание да скрие своето минало, да запази в тайна своя произход.

И най-накрая нашят последен довод. Това е „Завещанието“ на светеца. Най-напред в него изясня, че авторът е възрастен и подробно излага глави от Священното Писание както от Ветия, така и от Новия Завет. Впрочем всеки духовник напълно би могъл да напира това. За големата образованост на автора също говорят многобройните цитати от св. отци на Църквата. Той свободно цитира св. Ефрем Сирийски, св. Антоний, св. Теодосий и др. Той не само цитира св. отци, но и съветва своите последователи денонощно да четат светоотеческата литература („Патерика“), книги, в които се описва животът на пустинниците и техните учения.

От стр. 6

„Завещанието“ завършва с дата, указваща, че то е написано в 6449 г. от сътворението на света или в 941 г. сл. Р. Хр. Нека да размислим малко над тази дата. Славянската азбука е сътворена през 855 г., а учениците на св. братя Кирил и Методий идват в България едва през 885 г., след смъртта на Методий, или по-точно след 885 г. От 885 до 941 г. е изминал не повече от половин век. Трудно е да приемем, че за този кратък период толкова много се е разпространило просвещението в България. Не бива да се забравя, че християнството е било прието едва през 865 г. и едва тогава е навлязла християнската култура, господстваща в света. Но тя не е могла да бъде възприета веднага от простия народ, защото е била излагана в книгите на гръцки и латински език. Съществува и е известна съпротива срещу нововъведенията. До 885 г. народът бил непроеван и само в някои дворцови среди имало грамотни люде, владеещи сложния гръцки език, който преобладава предимно при търговските си връзки, но едва ли четели в оригинал произведенията на светите отци на Църквата.

Едва след 893 г., когато на Преславския събор било прието решение, съгласно което църковнославянският език станал национален и държавен, на него започнали да съставят всички официални документи. В България тогава се обособили два духовно-просветни центъра, единият – близо до столицата Преслав, а другият – на юг, до Охрид. Но въпреки всичките усилия на учениците на св. братя, делото на духовното просвещение едва ли би могло да приеме такъв всенароден размах, както прекалено оптимистично утвърждават това някои изследователи. Процесът се развивал трудно, срещал силна съпротива, преодолявал безразличията на народните маси. И все пак този процес вървял. Какво бих искал да кажа всъщност? В средата на Х век селянин, син на неграмотни родители, неизвестно къде учил се, едва ли би могъл да напие подобно „Завещание“. В най-добрия случай той е могъл да чете църковнославянски. Безсмислено би било да се твърди, че по това време на този език са били преведени всички трудове на св. отци. Още по-малко уместно е да твърдим, че тези трудове, при тогавашното отсъствие на книгопечатане, са се намирили във всеки манастир и че св. Иван в своите млади години, преминавайки от един манастир в друг е успял да се запознае с цялата духовна християнска мъдрост. Не, не в усамотената Рилска планина е овладял той цялата тази мъдрост, а там, където се е учил младият монах Симеон, бъдещ цар и велик отшелник.

Съгласно историческите изследвания 9 години се е обучавал в Константинопол, в известната Магнаурска школа, и през това време е могъл да усвои цялата светотеческа мъдрост в оригинал, на гръцки език. Езикът и стилът на „Завещанието“, както и литературните прийоми явно указват за високата византийска образованост на автора. Никакви легенди за самоуния селянин от село Скрино не могат да ме убедят в противното. Според мен авторът на „Завещанието“ ясно и точно говори, че не целия си живот е прекарал в манастири и пустинни планини. „Когато аз едва се бях поселил в тази пустина, лукавият враг се опита да ме изкуси със сребролюбие, защото благочестивият цар ми изпрати много злато“. Но къде ли е живял св. Иван Рилски дотогава? Това е романтичната загадка. Бил ли е той родом от бедно селце, или от силно желание за богоуподобяване е оставил планини – да оставим това на историците. На нас, вярващите, е достъпно това, че светият чудотворец Иван Рилски съществувал, а неговите свети мощи са неоспоримо доказателство за онази милост и щедрост, която Бог въздава на изповядващите искрено Негово учение и за помощта Му към избралите Неговия път. Слава на Господа сега и всякога, и во веки веков!

Амин!

Архим. БОРИС

Св. Йоан, митрополит Тоболски

За живота по волята Божия

Успехът ни в християнския живот зависи от това доколко покоряваме своята човешка воля на Божията. Колкото по-искрено бъде покорството ни, толкова нашият успех в християнския живот ще бъде по-изобилен и многоплоден. Духовното устръвнение на Христовия последовател се основава на живота му към Бога и ближните. Книгите на Священото Писание са изпълнени със свидетелства за това: „Възлюбете Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце, и с всичката си душа, и с всичкия си разум: тази е първа и най-голяма заповед, а втора, подобна ней, с: възлюбете ближния си като себе си: на тия две заповеди се крепи целият закон и пророците“ (Мт. 22:37-40). „А над всичко това облекчете се в любовта, която е свързана с съвършенството“ (Кол. 3:14).

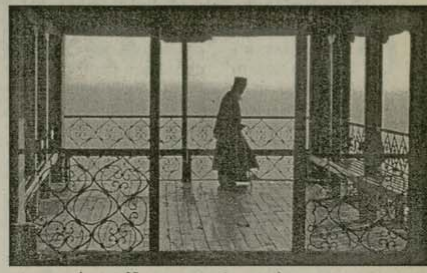
В какво се състои изпълнението на Божия закон?

Изпълнението на закона се състои в дела, произтичащи от любовта към

Бога и към всеки човек, като наш ближък. В това се състои „съчетаването на човешката воля с Божествената“: което иска Бог, и аз го искам, което Той не иска, това и аз не искам. Няма нищо по-силно от такава любов!

Всички събития ли стават по волята Божия, или играе роля и случаят?

Абсолютно нищо (освен греховете) в света не се случва без волята на Бога. Благоприятният или печален случай е също мечтаен на езичниците, измислени поради неразумието си някаква богиня Фортуна, която уж има власт и сила да се разпоредва със смъртта на частите и нещастие в живота на отделните хора и на цели народи. Християнската мъдрост изцяло отвървя такава „божествена“. Добро зло, живот и смърт, бедност и богатство зависят от Господа. Това произтича и се изяснява до очевидност (подобно на аксиома) от Священото Писание. Всичко в света, дори на вид зло (освен греха), се случва по волята Божия. Богословите дават следното разяснение

на този факт. Начало на злото (в собствен смисъл) е грехът. Във всеки грях се крият и причината, която го поражда, и неизбежните последствия – наказанието, мъките.

Причина за греха е лъжовността и своеволието на горделивия грешник. А наказанието (както изправителните, така и адските мъки) са горчивите последствия. Те се допускат по волята Божия за поправянето или унищожаването на греха. И така: ако от погнатието грех отстраним неговата причина (лъжа, своеволие), ние не допускаме да последват горчивите или зли негови последствия. Както греховете дават следното разяснение

(както и световните бедствия като глада, сушата, епидемиите, нямащи непосредствено отношение към греха на отделния човек, се случват по волята Божия за достигане високите цели на Божия Промисъл. Само грехът е противен на Бога (подобно на това както злото е противно на доброто или лъжата е противна на истината), но се допуска от Бога, за да не бъде нахвърлена свободната човешка воля. И затова тази допускаща греха воля Божия се нарича Демостроителство или Божи Промисъл.

Избор и превод от руски Светозара ВАСИЛЕВА

Ирече старецът...

За търпението

Блажената Сивкилския гоговорела: „Ако живееш в общежитиен манастир, не си сменяй мястото на подвиза. Иначе ще си причиниш голяма вреда. Защото както птицата, щом се вдигне от яйцата си, те се развалят и стават негодни, така и монахът, прекождайки от място на място, охлажда и умира за вярата.“

Тези думи ни, които живеем в света, трябва да имаме предвид и за себе си. Вместо манастир, ние имаме своя страна, своя дом и своето семейство. Напускайки ги като място на християнския ни подвиг и местейки се постоянно, с нас може да се случи същото, за което предупреждава преподобната. Разбирай това духовно. (бел. ред.)

Още казвала: „Когато ни мъчи болест, не бива да скърбим от това, че поради слабост не можем да стоим на молитва и да пеем псалми. Защото всичко това ни служи за из-

требване на похотите, както и постът, и земните поклони са ни предписани за побеждаване на злите страсти и угодливост. За това, че болестите подават тези страсти, е излишно да не кажем. Излишно е наистина, защото те унищожават страстите както най-силните лекарства унищожават гибелните болести. И в това именно се състои спасителният подвиг – да търпим в болката и да въздържаме благодарствени химни към Всевлагия Бог.“

Лшаваме се от зрение? – да претърпим това без огорчение, защото така сме се лишили от органите на ненаситността и сме просветлили вътрешното си духовно зрение.

Оглушави сме? – да благодарим на Бога, че сме изгубили слух за суетните неща.

Отслабнали са ръцете ни? – не ние имаме вътре в себе си здрави (духовни) ръце, готови винаги за борба с врага (демоните).

Немоцържри тялото ни? – не от това укрепва здравето на вътрешния човек.“

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ 2003

Абонирайте се

за официалните издания на Св. Синод на БПЦ „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Начини за абонамент: 1. Като лично се абонираме в редакцията; 2. Като изпратим пощенски запис на адреса на редакцията, с точния Ви адрес; 3. Чрез пощенски запис по банковата сметка на Синодално издателство: ТБ Биохим, клон Европа – София, пл. „Св. Неделя“ № 19, б. код: 66096608, сметка: 1018147018.

Поради увеличаване на пощенските разходи Синодално издателство е принудено да увеличи от 2003 г. цените на изданията си.

Станете разпространители

Синодално издателство Ви предлага да станете разпространители на нашите издания. Чрез публикуваната заявка могат да се поръчат над 5 бр. Продажната цена на „Църковен вестник“ ще е 0,60 лв., а търговската отстъпка – 0,10 лв., на сп. „Духовна култура“ – 1,00 лв., т.о. 0,20 лв. Отчитането става на тримесечие, като дължимите суми можете да изплатите чрез пощенски запис, по банков път или лично в редакцията. За повече информация: тел. 980 30 16, 987 56 11, вѣтр. 245.

ТАЛОН ЗА АБОНАМЕНТ

за „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Посочете изданието и периода от време, за което искате да се абонираме (моля, попълнете четливо с печатни букви):

Име Презиме Фамилия
 гр./с п. код
 общ обл
 ж.к. ул.
 № бл. вх. ап. тел.

Изпратете на адреса на издателството попълнения талон за абонамент с приложена квитанция от пощенския запис или копие на платежното нареждане.
 (Цените за абонамент и адресът на издателството са публикувани на 8 стр.)

ЗАЯВКА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ

Желя да получавам за разпространение броя „Църковен вестник“
 броя „Духовна култура“

Моля заявените бройки да ми бъдат изпращани на адрес:
 Име Презиме Фамилия
 гр./с п. код
 общ обл
 ж.к. ул.
 № бл. вх. ап. тел.

Попълнете заявката четливо и изчерпателно!

Образописно богословие в Рилския манастир

Приемственост на богословски теми в стенописи от XIV и XIX век

Обителта на св. Йоан Рилски е не само една от най-големите светини на България, но и неизчерпаема съкровищница на православната ни култура с над хилядолетна приемственост. Неочакван пример за такава приемственост намираме между стенописи с високо богословско съдържание от XIV и XIX век.

Един от най-силните периоди в развитието на манастира е първата половина на XIV век, когато местният феодал протосеваст Хрельо вдига нови сгради на рило-манастирския комплекс на сегашното му място. Сред тях са кулата (1335 г.), църквата (1343 г.) и др. По това време балканските православни земи се намират в период на пагубни размирици и братоубийствени войни, които по-късно ще доведат до османското нашествие. Независимо от този политически упадък, по същото време тук е налице забележителен духовен и културен разцвет, следи от който намираме в малкото съхранени до днес паметници на тогавашната ни духовна култура.

До наши дни в манастира е оцеляла само една средновековна сграда – Хрельовата кула – отбразително съоръжение, на чиито най-горен етаж има малък параклис „Св. Преображение“. В 1944 г. в него са открити следи от покрити с мазилка средновековни стенописи. Тяхното цялостно разкриване завършва в 1970 г., с което европейската култура се обогатява с един изключителен паметник.

Параклиът се състои от две куполни помещения – притвор и наос – покрити

теми и преобрази. В куполния притвор са изписани образи от последните три Давидови псалми, обединени около темата „всяко дихание да хвалит Господа“. В купола на наоса е композиционната и идейна кулминация на стенописния ансамбъл: образът на Христос-Премъдрост Божия в съчетание с текстово от началото на девета Соломонова притча. Това е най-старото запазено изображение на тази рядка и специфичната иконография.

Духовните и художествените бисери, които са съхранени в този миниатюрен параклис, досега се разглеждаха без връзка с по-късните етапи от творческата история на манастира и по-специално с неговото голямо обновление в XIX век.

След големия пожар в 1833 г. рилските манастири събарят средновековната Хрельова църква и от 1834 до 1837 г. построяват новия по-голям манастирски храм. Можем само да предполагаме какви безценни средновековни стенописи са украсявали старата църква, която въпреки не е била пострадала от пожара. Нямаме никакво описание на тяхното съдържание и никакво документално свидетелство дали майсторите, които са зографисвали храма през XIX век, са били идейно повлияни от старите фрески в предишната църква.

Новият храм е бил изписан в периода 1840-1847, доста години след събарянето на стария, тъй че по време на това мащабно ново стенописване единствените запазени стенописи от XIV в. са били в Хрельовата кула. Дали са ги виждали майсторите-образи-

Христос-Премъдрост Божия
Стенопис от Димитър Зограф и сътрудници, 1843-1844,
централен купол над входа в открития притвор на
храма „Рождество Богородично“ в Рилския манастир

Хрельовата кула са били покрити с мазилка по време на обновлението в 1792 г. По-късно обаче се доказва, че това предположение е невярно. Остана в сила само твърдението, че замаяването е станало някъде между края на XVIII и края на XIX век.

Понастоящем вече можем категорично да твърдим, че има несъмнена петковска идея на приемственост между стенописите от XIV и тези от XIX век, при това връзка на най-високо богословско равнище.

В купола над главния вход на манастирския храм виждаме едно извънредно рядко, може би единствено по рода си изображение. В зеницата на купола е изписан Христос (от типа Пантократор) с благославяща десница и с книга в лявата ръка. Уникнал е текстыт изписан в отворената книга: „Господи созда ма начало пѣтїи своєхъ...“

Този псалм е от знаменитите стихове 22 и 23 от глава 8 на Притчи Соло-

Св. Козма Маюмски

Стенопис от дясната страна при

входа на храма

монови, които многократно са били предмет на разгорещени и задълбочени богословски дискусии още от времето на Първия вселенски събор в 325 г. В съвременния превод този пасаж звучи така: „Господ ме имаше за начало на Своя път, преди Своите създания, открай време“ (Притч. 8:22).

Това са думи изречени от Премъдростта, традиционно отъждествявана от светите отци с Бог-Слово, т. е. с Христос. Това светотеческо тълкувание несъмнено се споделя от автора на стенописа. Самата композиция на стенописния образ (книгата в ръката на Бога) свидетелства, че именно Христос изрича

тези думи, т. е. че Той е Премъдростта.

Около образа на Спасителя в купола виждаме илюстрации на последните три псалми Давидови (148, 149 и 150), обединени около темата „Всяко дихание да хвалит Господа“. Това е съвсем същата тема – и сходна композиция – която е изобразена пет века по-рано в куполния притвор на параклиса в Хрельовата кула. Там тя също е в пряка връзка с темата за Христос-Премъдрост, развита в купола на наоса, където е цитирано началото на глава 9 от Притчи Соломонови:

Премъдростта си съгради дом, издъла седелите му стълба,

Закла жертва, размеси виното си и приготви трапезата си... и т. н.

Стенописите в купола над входа най-вероятно са правени в периода 1843-1844. Както и фреските в целия открит притвор на главния манастирски храм, те са дело на самовоковския майстор Димитър Христов Зограф заедно със сина му Замфир (който по-късно ще се преименува Станислав Доспевски). Не знаем кой е идейният автор – или автори – на тези стенописи. Най-вероятно това е самият Димитър Зограф заедно с някой от високообразованите манастирски старици. Несъмнено е обаче, че идейната програма на тези стенописи е задълбочено премислена от високопросветени люди и осъществена с умуваща творческа вещина и последователност.

Главната богословска идея на стенописа в купола над входа – възхвалява на предвечния Христос като Премъдрост и Слово – е проведена по изключително изтънчен начин на още три места в открития притвор.

1. Непосредствено под куполното изображение, в централната ос, над входната врата е изобразен св. Йоан Богослов с отворена книга, на която се чете:

В начало беше Словото, и Словото беше в... (Йоан 1:1).

Темата за Бога-Слово се съдържа не само в този цитат, но дори и в самото прозвище на апостола (Бого-Слов), който е изричан в подчертано по-силна позиция, отколкото другите трима евангелисти.

2. В голяма стенописна сцена вдясно от входа е изобразена св. Богородица, патрон на храма, образена с ангели и светци. Откъм нейната лява страна е св. Козма Маюмски. С дес-

ницата си той сочи нагоре – сякаш към Христос-Премъдрост от купола. А в лявата си ръка държи свитък с думите:

Премъдростъ Слово и Сынъ същия Отца.

Без съмнение този образ и текст се отнасят не към св. Богородица, а към изображението – в съвсем друго пространство на няколко метра разстояние – на Христос в купола. По този начин темата за Христос-Слово-и-Премъдрост, която в другите стенописи е проведена чрез сложни символи и цитати, тук е формулирана изрично в прав текст.

3. Най-сетне, като допълнителен отглас на тази тема чрез символиката на имената, в една ниша горе вляво от входа е изобразена мъченицата София (= Премъдрост) с нейните три дъщери.

И така установяваме, че авторът на този прекрасен възрожденски стенописен ансамбъл – Димитър Христов Зограф със своите сътрудници – несъмнено се е ползвал от една петковска образописна традиция. Той полужително е познавал, изучавал и осмислял стенописите в Хрельовата кула с тяхното задълбочено и изтънчено богословско послание. Но възрожденският майстор не копира средновековния, а

изгражда свое собствено богословие в образи

Той борави свободно и творчески както със старозаветните теми (използва осма вместо девета Соломонова притча), така и с новозаветни и чисто християнски образи (св. Йоан Богослов, св. Козма и пр.). Никъде по света по това време сложната и трудна тема за Христос-Премъдрост Божия не намира такова силно и богословски издържано образописно решение.

Обикновено се смята, че българските възрожденски иконописци не се занимават с високи богословски теми и не са способни на творчество в тази сфера. Примерът от открития притвор на Рилския манастир обаче ни убеждава, че това не е така. Задълбоченото проучване на стенописните програми на храмовете в комплекса на Рилския манастир, както и в други възрожденски църковни ансамбли несъмнено ще разкрие и други примери за високо православно богословие възплетено в образи.

Георги ТОДОРОВ

Да хвалит името Му с хоръ. (Псалом 149:3)

Стенопис от притвора на параклиса в Хрельовата кула, около 1335 г.

с прекрасни фрески, които днес носят пораженията на времето. Този стенописен ансамбъл представя истински богословски трактат в образи, основан на възхвалата на Христа чрез старозаветни

писци, когато са рисували новата църква пет века по-късно, дали са ги разбирали и дали са се вдъхновявали от тях?

В науката имаше авторитетно мнение, че стенописите в параклиса на

ЗАПОЧНА АБОНИРАНЕТО ЗА 2003 г.

„Църковен вестник“	сп. „Духовна култура“
1 година 21,00 лв.	1 година 18,00 лв.
6 месеца 10,50 лв.	6 месеца 9,00 лв.
3 месеца 5,25 лв.	3 месеца 4,50 лв.
Цена на 1 брой 0,50 лв.	Цена на 1 брой 1,00 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЈАТА
СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище“ №4
тел. 987-56-11
тел./факс 980-30-16
Главен редактор
свещ. АНГЕЛ ВЕЛИЧКОВ
Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синодално издателство на БИЦ
ТБ Бином, клон Европа – София, пл. „Св. Нелеля“ № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018
Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в която да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!
Напомяне, че „Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.